

مدیریت بهتر، افزایش امنیت، ارتقای خدمات و ترویج معارف هستند. وی تصریح کرد: این همایش هدفی فراتر از یک گردهمایی علمی صرف را دنبال می‌کند و چشم‌انداز اصلی آن، درنوردیدن مرزهای دانش هوش مصنوعی و به‌کارگیری آن در راستای ارتقای کیفیت خدمت‌رسانی، مدیریت بهینه‌منابع و غنای تجربه‌معنوی زائران است.

راهکارهای نوین هوش مصنوعی در راستای ارتقای کیفیت خدمات و تسهیل زیارت در اماکن مقدس برشمرد و تأکید کرد: باتوجه‌به رشد‌فرزاینده فناوری‌های هوش مصنوعی، توجه‌به کاربرد این ابزارها در بخش‌های سنتی و فرهنگی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، ازاین‌رو اعتبار مقدس، به‌عنوان مراکز تجمع میلیونی زائران از سراسر جهان، نیازمند راهکارهای نوین برای

رضا(ع) با بیان این خبر اظهار کرد: نخستین همایش «هوش مصنوعی و اعتبار مقدسه» در تاریخ‌های ۴ و ۵ شهریور ۱۴۰۴ با حضور جمعی از متخصصان، پژوهشگران و علاقه‌مندان از ایران و عراق در دانشگاه‌بین‌المللی امام‌رضا(ع) برگزار خواهد‌شد. دکتر ابراهیم دانشی‌فر این همایش را فرصتی مغتنم برای تبادل نظر و هم‌افزایی میان متخصصان و ارائه‌دهندگان

برگزاری نخستین همایش بین‌المللی «هوش مصنوعی و اعتبار مقدسه» در دانشگاه بین‌المللی امام‌رضا(ع)

دانشگاه بین‌المللی امام‌رضا(ع) نخستین همایش بین‌المللی «هوش مصنوعی و اعتبار مقدسه» را با همکاری دانشگاه «الکتوز» بصره در مشهد برگزار می‌کند. به گزارش آستان نیوز، سرپرست دانشگاه بین‌المللی امام

۳

آیت‌الله العظمی سید مرتضیٰ

آیت‌الله العظمی سید مرتضیٰ

که از همان راه‌هایی که وارد شده، منظره می‌کند اما برای کمک گرفتن از راه‌های باطل وارد نمی‌شود. دو مثال روشن در این زمینه می‌زنم. در زمان پیامبر(ص) جوانان مکه مخفیانه به اسلام ر آورده بودند اما اسران آن زمان یعنی ابوسفیان، ابوجهل و دیگران، آن را خطرناک دانستند؛ بنابراین تصمیم گرفتند نزد پیامبر(ص) بیروندو مسئله‌ای را مطرح کنند. آن‌ها نزد پیامبر(ص) رفتند و به‌وی گفتند تو با این کار، خلافی در میان ما ایجاد کرده‌ای؛ لذا پیشنهاد می‌کنیم ما خدای تو را بپرستیم و تو توبه یک بار خدای ما را پرستش کنی. اگر رسول اکرم(ص) یک فرد سیاسی بود، یک‌بار این کار را انجام می‌داد تا افراد بیشتری به اسلام گرایش پیدا کنند و پس از آن، منکر دین آن‌ها می‌شد. اما خطاب آمد «قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ» (کافرون! به این می‌گویید جدال احسن. رسول اکرم(ص) برای پیشبرد اهداف خود، باطلی را امضا و حقی را انکار نکرد.

■ **طرح دعوی، راهی برای روشن شدن حق**

هشام بن حکم می‌گوید در محضر هارون الرشید بودم. در کنار او شیطان مجسمی به نام یحیی برمکی بود. وی به دنبال این بود که هشام را مغضوب هارون الرشید کند؛ بنابراین به وی گفت جناب هشام سؤالی دارم؛ اگر دو نفر با همدیگر نزاع کنند یکی از آن‌ها جانب اثبات را بگیرد و دیگری آن را نفی کند، می‌تواند هر دو صحیح باشد؟ هشام گفت نه، محال است. برمکی به وی گفت چه می‌گویی چرا که نقل شده علی(ع) و عباس ندایی‌ی‌کر آمده‌اند و از وی طلب ارث پیامبر(ص) را کرده‌اند. هشام فهمید تله‌ای در کار است، بنابراین از راه قرآن وارد شد و گفت در قرآن نیز چنین مسئله‌ای وجود دارد. داستان حضرت داوود(ع) که روزی دو ملک به شکل انسان نزد او آمدند و به وی گفتند ما دو نفر هستیم که یکی از ما ۹۹ گوسفند ماده دارد و دیگری یک گوسفند. آن برادر گفت این برادرم به من می‌گوید آن یک گوسفند را بفروش و با من جدال می‌کند. حضرت داوود(ع) گفت این برادرت با این سؤال به تو ظلم کرد. اینجا فهمید اشتباه کرده، زیرا نباید تنها به حرف یک نفر گوش کند. او گفت برادر بزرگ‌تر که مال بیشتری دارد به برادر کوچک‌تر ظلم می‌کند. این دو آمده بودند به حضرت داوود(ع) راه‌قضاوت را نشان دهند که مبادا در مقام قضاوت، پیش از شنیدن نظر هر دو، رأی داد. در این مسئله نیز جناب عباس و جناب علی(ع) هر دو آمده بودند بگویند تو باطلی و هر چه از ماتر که دست شمامست به ما دهید. این‌ها جنبه شخصی نداشتند بلکه اصل ارث را می‌خواستند؛ اتفاقاً هم هارون خوشش آمد و هم یحیی برمکی مغلوب شد. بحث ما در ادامه درباره مجادله‌ها و مناظره‌های حضرت خواهد بود، زیرا حضرت با اهل حدیث و... مناظره کرده‌است.

آیت‌الله العظمی سید مرتضیٰ

آیت‌الله العظمی سید مرتضیٰ

و هیچ کس نمی‌تواند با من مناظره کندو امروز به اینجا آمده‌ام که با شاگردان شما مناظره کنم. امام صادق(ع) یکی از شاگردان خود را برای پرسش و پاسخ به‌سوی مردشامی فرستاد و هنگامی که هشام وارد شد، حضرت برای او جا باز کرد و فرمود: «احسنت به جوانی که با زبان و جدال‌ش از ما دفاع می‌کند». در پایان مرد شامی اظهار کرد: «ایا بن‌رسول الله! آیا ممکن است من هم جزو شیعیان شما قرار گیرم و مرا نیز از علوم و برکات خود بهره‌مند فرمای؟» حضرت هم او را پذیرفت و به‌هشام فرمود: «مسائل مورد نیاز او را تعلیمش بده که برایت شاگردی شایسته باشد». (اختیار معرفة الرجال: ص۲۷۵، ج۴۹۴)

■ **وجه تمایز جدال خوب و غیر خوب**

به‌اصل مسئله یعنی جدال احسن و جدال غیر احسن می‌پردازیم اما احسن کدام است و غیر احسن کدام؟ جواب سؤال را امام حسن عسکری(ع) داده‌است. ایشان می‌فرماید آن فردی که رأی دارد و حقیقت‌یاب است، مطلب‌ش را عرضه می‌کند و برای مطلب خود باطلی را امضا و برای اثبات نظر خود حقیقتی را انکار نمی‌کند؛ چنین فردی جدالش احسن است. جدال احسن این است

آیت‌الله العظمی سید مرتضیٰ

آیت‌الله العظمی سید مرتضیٰ

نکند اما او از من غفلت می‌کند و نمی‌تواند مربی من باشد. «رب الدار»، «خالق الدار» نیست، مدبر و در حقیقت تدبیرکننده‌است. قرآن می‌فرماید «كَذَلِك نرى ابراهيم ملكوت السموات» ملکوت و حاکمیت این جهان در دست خداست. آن‌ها اعتقاد داشتند ملکوت در دست ستاره است اما ابراهیم(ع) با این بیان و ابطال گزشتگان به این حقیقت رسید که حاکمیت جهان در دست خداست. در واقع حضرت ابراهیم(ع) از طریق جدل نتیجه‌گرفت.

■ **اصول گفت‌وگو روی دست علما**

سید مرتضی شاگرد مرحوم شیخ مفید است. وی می‌گوید من به شیخ مفید گفتم هرگاه با دیگران مناظره می‌کنم، می‌گویند در امامیه مناظره حرام است و ما نباید مذاکره کنیم. شیخ مفیده‌وی می‌گوید این امر اشتباه و خطاست، چرا که ائمه(ع) ما اهل مناظره بودند. سپس می‌گوید من کتابی نوشته‌و در آن، نامه‌های علمای امامیه را که در جدل دست بالا داشته‌اند، آورده‌ام.

کافی کتابی دارد که همه با آن آشنا هستند. در این کتاب آن داستان را نقل می‌کند که روزی امام صادق(ع) نشسته بودند که مردی از شام وارد شد. آن مرد ادعا کرد: در کلام، فقه و ادب دست بالایی دارم

آیت‌الله العظمی سید مرتضیٰ

آیت‌الله العظمی سید مرتضیٰ

چطور حضرت ابراهیم(ع) «هذا ربی» گفت. در حال حاضر اگر بخواهند مسئله‌ای را حل کنند، فرضیه می‌آورند. «هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَانَ قَالَ أَتَأِجِبُ الْأَقْلِينَ» (انعام، ۷۶) این چه خدایی است که از من غافل است، خدا باید در محضر او باشم اما در محضرش نیستم، چندصباحی با من است و چندصباحی دیگر نیست قرآن جدال ابراهیم(ع) را به نحو احسن تعریف می‌کند: «وَكَذَلِكْ نرى اِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِّتِينَ» (انعام، ۷۵) «و این‌گونه فرمانروایی و مالکیت و ربوبیت خود را بر آسمان‌ها و زمین به ابراهیم نشان می‌دهیم تا از یقین‌کنندگان شود». تفسیر این جمله مقدمه می‌خواهد. مقدمه آن این است که یک مسئله خالقیت داریم و یک مسئله ربوبیت که هر کدام شکل خاص خود را دارند. در تاریخ بشر هیچ کس ادعای خالق بودن نداشته اما افرادی بودند که خود را مدبر می‌دانستند. برخی که این دورا با یک‌دیگر یکی می‌کنند، اشتباه می‌کنند. خالقیت، آفریدگاری است و ربوبیت، کردگاری. افراد مقابل حضرت ابراهیم(ع) به خدا اعتقاد داشتند اما ربوبیت را از آن ستاره‌ها می‌دانستند. حضرت ابراهیم(ع) از این راه وارد شد و نتیجه گرفت، پس از آنکه همه آن‌ها را بیان باطل کرد: رب و مدبر باید در محضر او باشند. او از من غفلت

آیت‌الله العظمی سید مرتضیٰ

آیت‌الله العظمی سید مرتضیٰ

ر یحانه عامل نیک | از کتاب کارگشا و منبع محکم عیون الاخبار گفتیم و در باب سندیت و اعتبار آن در شماره قبل صحبت کردیم. امروز پای درس اخلاق و عقاید آیت‌الله العظمی سبحانی در مدرسه دارالعلم می‌نشینیم و از این کتاب سرشار نکته، می‌آموزیم. این جلسات درس به منظور شرح احادیث منتخب کلامی عیون اخبار الرضا(ع) در سومین مدرسه تابستانی دارالعلم برگزار شده است که در سلسه گزارشی ارائه خواهدشد.

نخستین درس آیت‌الله العظمی سبحانی به عنوان طرح درس و مقدمه، در مورد شیوه گفت‌وگو و مناظره رضوی و انواع جدال مستند به اقتباسات و تلمیحات قرآنی و روایی است؛ اینکه حضرات ائمه اطهار(ع) و پیامبرانی چون ابراهیم نبی(ع) چگونه به گفت‌وگو با کسانی که سؤال داشتند و یا منکر وجود خدای باری تعالی بودند، به‌عنوان یک شیوه تبلیغ نگاه می‌کردند و اصول و نیت این مناظرات و یا مجادله‌ها چگونه بوده است. در ادامه، خلاصه جلسه اول را به هم می‌خوانیم.

■ **مجادله احسن، شیوه رضوی**

موضوع بحث ما در خصوص شیوه امام رضا(ع) در مقابل افکار ملحدان و غیر ملحدان است. باید ابتدا تفاوت میان جدال به احسن و جدال به غیر احسن را بدانیم. جدال در قرآن به غیر از مراء (یعنی ایراد و اعتراض به‌سخن دیگری و اظهار نقص و خلل در آن به قصد تحقیر و اهانت به‌وی و اظهار برتری و هوشمندی خود با غیر نیت دینی) است، چرا که مراء حرام است. در جدال احسن، دو نفر که هر دو دارای افکار و آرای مخصوص به خود هستند آرای خود را به‌همدیگر عرضه می‌کنند. اما به دنبال ثابت کردن گفته‌های خود نیستند. آن دو با هم به تبادل آرا می‌پردازند و پس از گفت‌وگو با یکدیگر، حقیقت را درمی‌یابند که بدان شکل احسن می‌گویند. درواقع هر دو آن‌ها به دنبال به کرسی نشاندن حرف خود نیستند بلکه به دنبال حقیقت هستند.

■ **نمونه ابراهیمی مناظره در قرآن کریم**

ابراهیم خلیل الرحمان چند جدال دارد که قرآن کریم در این باره می‌فرماید آیا به مجادله ابراهیم با نمرد توجه نمی‌کنید؟ در اینجا این جدال به نتیجه نرسید، چون طرف حقیقت‌یاب نبوده بلکه صرفاً به دنبال به کرسی نشاندن مطلب خود بوده‌است. درحالی که حضرت ابراهیم(ع) از حقیقت حقیقی و ممات حقیقی سخن می‌گوید. ابراهیم(ع) جدال دیگری نیز دارد که همانا جدال با ستارپرستان است. گاهی افراد که پایه این‌گونه عنوان می‌کنند

گفت‌وگو

آیت‌الله العظمی سید مرتضیٰ

آیت‌الله العظمی سید مرتضیٰ

مریم احمدی شیروان | در هنگامه غیبت، اربعین حسینی چونان چراغی فروزان، نه تنها یادآور حماسه کربلاست، بلکه تصویری زنده از جامعه‌ای آرمانی را به نمایش می‌گذارد. جامعه‌ای که در آن، ایثار، همدلی و عشق به امام، سرلوحه زندگی است. این اجتماع عظیم، پیش‌نمایشی از تمدن مهدوی است که در آن، عدالت، معنویت و برادری، جهان را فرا خواهد گرفت. برای بررسی نقش اربعین در زمینه‌سازی ظهور با حجت الاسلام مجید فولادی، کارشناس مهدویت گفت‌وگو کرده‌ایم.

■ **اربعین: نمادی از جامعه مهدوی در دنیای امروز**

حجت‌الاسلام فولادی در ابتدا با اشاره به پیوند ناگسستنی اربعین و مهدویت و نقش آن در زمینه‌سازی ظهور، به تشریح این ارتباط می‌پردازد و برای تبیین بهتر موضوع از یک مثال ملموس بهره گرفته و می‌گوید: فرض کنید یک مهندس ساختمان قصد دارد یک پروژه بزرگ و سرنوشت‌ساز را به سرانجام برساند. طبیعتاً ابتدا یک مدل و نمونه (ماکت) از آن پروژه را طراحی کرده و آن را به نمایش می‌گذارد. این ماکت، نسخه‌ای کوچک‌شده از آن پروژه بزرگ است که اهداف و برنامه‌های آن پروژه عظیم را نشان می‌دهد و مسیر پیشرفت پروژه را مشخص می‌کند. به همین ترتیب، در جامعه مهدوی که ان‌شاءالله در آینده شکل خواهد گرفت، با توجه به روایات و ویژگی‌های دوران ظهور، مسائلی چون ایثار، از خودگذشتگی، قناعت، بی‌توجهی به دنیا، کمک به دیگران و اجرای عدالت مطرح است. ما به صورت نمادین و در قالب یک همایش عمومی، آن دوران را در راهپیمایی اربعین به‌شکلی بسیار زیبا و چشم‌نواز مشاهده می‌کنیم. در حقیقت مهندسی شگفت‌انگیز خدای متعال و اهل بیت(ع) به‌گونه‌ای عاشورا و اربعین را ترسیم کرده‌اند که به‌ظهور قائم آل‌محمد(عج) منتهی شود. وی اضافه می‌کند: این در حالی است که در دنیای امروز، توجه به مادیات، خودمحوری‌ها، خودخواهی‌ها، خودبینی‌ها و رسانه‌محوری در فضای مجازی بسیار پررنگ است، اما در حال حاضر، اربعین و پیاده‌روی اربعین با تمام شگفتی‌ها و مسائلی که در آن وجود دارد، جلوه‌ای از آن جامعه آرمانی را به نمایش می‌گذارد و انسان امروزی را از خودمحوری به خدامحوری، از خودبینی به ایثار و از خودگذشتگی و از فضای مجازی به فضای حقیقی می‌رساند. مردم عراق، کشوری با زیرساخت‌های ضعیف، اقتصادی ناچیز و جنگ‌زده، تمام زندگی خود را در اختیار زائران قرار می‌دهند. آن‌ها با از خودگذشتگی، خانه، زندگی، مال و اموال خود را سخاوتمندانه فدا می‌کنند. یک‌سال کار و تلاش می‌کنند و هر آنچه بدست می‌آورند را در ایام اربعین زیر پای زائران امام حسین(ع) می‌ریزند. آن‌ها زندگی و همه چیز خود را فدای امام حسین(ع) می‌کنند. این یک نمونه بسیار زیبا و ارزشمند در دنیای امروز است که در آن توجه به مادیات و خودخواهی بر دیگران سایه افکنده است. پیاده‌روی اربعین به عنوان یک رسانه بسیار قوی، این جلوه را در دنیای امروز به نمایش می‌گذارد.

آرمان‌خواهی شیعی چگونه در آیین پیاده‌روی اربعین تجلی می‌یابد؟

اربعین؛ پیش‌نمایش تمدن مهدوی

را به‌سوی مهدویت رهنمون می‌کنند. عاشورا سر آغاز نهضت حسینی بود و اربعین، ادامه همان نهضت و مهدویت تحقق آرمان‌ها، اهداف و فلسفه قیام امام حسین(ع) است. در روایات آمده امام زمان(عج) هنگام ظهور، در کنار خانه کعبه با ندای «أَلَا هُوَ أَهْلُ الْعَالَمِ أَلَمْ يَجِدِ الْخُسَيْنَ» خود را به جهانیان معرفی می‌کنند. این بدان معناست که در زمان ظهور، شناخت امام حسین(ع) برای مردم جهان امری ضروری و حیاتی است تا بتوانند امام زمان(عج) را به‌درستی بشناسند و از او پیروی کنند.

■ **اربعین: رسانه جهانی معرفی امام حسین(ع) و زمینه‌ساز ظهور**
این کارشناس مهدویت با اشاره به نقش بی‌بدیل اربعین در معرفی امام حسین(ع) به جهانیان، چنین اظهار می‌کند: امروزه شاهدیم نهضت حسینی از طریق این راهپیمایی عظیم، مرزهای جغرافیایی و فرهنگی را درنوردیده و دل‌های بسیاری را در سراسر جهان تسخیر کرده‌است. اربعین فرصتی استثنایی برای شناساندن ابعاد مختلف شخصیت امام حسین(ع) به جهانیان است، تا آنجا که در آستانه ظهور، امام زمان(عج) با افتخار، خود را فرزند همان حسینی معرفی می‌کنند که جهانیان او را می‌شناسند. بنابراین می‌توان گفت اربعین رسانه‌ای قدرتمند به‌منظور آماده‌سازی افکار عمومی جهان برای پذیرش ظهور است؛ زیرا با معرفی دقیق و صحیح امام حسین(ع) و آرمان‌های او، زمینه برای شناخت و پذیرش امام زمان(عج) نیز فراهم می‌شود. این تأثیرگذاری به حدی است که حتی پیروان سایر ادیان نیز مجذوب عظمت و شکوه این حماسه شده و با حضور در راهپیمایی اربعین، ارادت خود را به ساحت مقدس امام حسین(ع) ابراز می‌کنند. به‌عنوان مثال، آنتوان بارا، اندیشمند

را هنگام طلوع آفتاب روز اربعین توصیه فرموده‌اند، توجه زائر را از کربلا و حماسه حسینی به انتظار فرج و ظهور منجی عالم معطوف می‌کند. زائر در این زیارت، حضرت مهدی(عج) را از نسل امام حسین(ع) می‌داند و می‌گوید: «وَأَشْهَدُ أَنَّ الْأُمَّةَ مِنْ وَلَدِكِ كَلِمَةُ التَّقْوَى وَأَعْلَمُ الْهُدَى وَالْعُرْوَةُ الْوُثْقَى وَالْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا...» سپس با اعلام پیمان حسینی و مهدوی می‌گوید: «وَأَشْهَدُ أَنَّيَ بِكُمْ مُؤْمِنٌ وَبِإِيمَانِكُمْ مُؤَقَّنٌ... إِنِّي سَلِّمُ لِمَنْ سَأَلَكُمْ وَحَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَكُمْ» و آمادگی خود را برای یاری امام عصر(عج) اعلام می‌کند و با زمزمه «وَأُمَرَى لَأَمْرَكُمْ مَنِخٌ وَتُضَرَّتِي لَكُمْ مَعَدَّةٌ، حَتَّى يَأْتِيَ إِلَهُ لَكُمْ، فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَا مَعَ عَدُوِّكُمْ» تبعیت از اوامر امام زمان(عج) را سرلوحه زندگی خود قرار می‌دهد. این عبارات، از یک‌سویه فداکاری امام حسین(ع) برای نجات جامعه از جهالت و گمراهی اشاره دارند: «وَيَذِلُّ مَهْجَتُهُ فَيَكُ لَيْسَتْ نَقِذٌ عِبَادَكَ مِنْ أَهْلِ الْجَاهِلِ وَالْخِيَرَةُ لِلضَّالِّينَ» شهادت می‌دهم امام حسین(ع) جان‌ش را در راه تو بذل و بخشش کرد تا بندگان را از جهالت و نادانی و سرگردانی گمراهی نجات بخشد؛ از سوی دیگر بر آمادگی زائر برای پذیرش پیامی را بعد از ایشان تأکید می‌کنند. به این ترتیب، می‌توان گفت مهم‌ترین پیوند میان حضرت مهدی(عج) و حماسه حسینی، در این زیارت متبلور می‌شود؛ پیوندی که همان خون‌خواهی و طلب انتقام از ستمگران تاریخ است.

وی با اشاره به زیارت عاشورا، این نکته را مورد تأکید قرار می‌دهد: در زیارت عاشورا نیز بر انتظار دولت حق و خون‌خواهی امام حسین(ع) به دست امام زمان(عج) تصریح شده است. «وَأَنْ يَرْقُنِي طَلَبٌ ثَارِي مَعَ إِمَامٍ هَدَى ظَاهِرًا نَاطِقٍ بِالْحَقِّ مَنَكُم». و درواقع، عاشورا و اربعین دو روی یک‌سکه هستند و هر دو، زائر